

מלצר הוא בנאדם

יאנוש קורצ'אק, כתבים כרך ו', עמ' 53-58
תרגם: אורי אורלב

ישראל קורצ'אק קולטור
اسرائيل تقرا كورتشاك

מלצר הוא בנאדם!

מה לעשות: נכתב כבר, עכשו צריך להמשיך...

ובכן תארו לעצמכם: מזה שמונה שנים אני אוכל ארוחת צהרים באותה מסעדה, יושב תמיד ליד אותו שלחן, השלחן "שלי", ומשרת אותי אותו מלצר.

עד כאן הכל בסדר.

המשיכו ותארו לעצמכם, שבמשך שמונה השנים הללו, לא אחת גדפתי אותו על מחדליו למיניהם. הצלי היה קשה.

- אתה מטמטם!

לא היה עתון, נעלם באיזה מקום.

- אין לך משג מה זה שרות!

חסרו קסמי שנים, או שמזגו במטבח מרק עוף בצלחת מלכלכת:

- לך לעבד בדיר חזירים ורק אל תהיה מלצר!

שמעתי פעם איך גער בו המנהל שלי:

- או שבעל הבית שלך יזרק אותך לכל הרוחות, אידיוט, או שאני אעבר למסעדה אחרת!

המלצר בדרך כלל לא הגיב; לעתים רחוקות מלמל משהו תחת אפו, מה שהיה בנדיאי הבעת מחאה מצדו על טענותי, או אולי הצטדקות.

ועתה תארו לעצמכם שלפני שבווע הגיש לי המלצר הזה קפה שחור בלי סכר.

- איפה הסכר? – אני שואל בכעס.

- אה, שכחתי – השיב בחפזון.

- אבל דמי שתיה (טיפ) לא תשפח לקחת, מה?

כעבר רגע הופיע הסכר.

- אני מבקש סליחה, אדוני – אמר המלצר.

- מה זאת אומרת אתה מבקש סליחה?

- אני מבקש את סליחתו ששכחתי להגיש לאדוני סכר עם הקפה.

ברגע הראשון חשבתי שהוא עושה ממני צחוק.

- התעשרת כבר? אולי אתה קונה לך בית?

מדדתי אותו במבט חמור.

מה אני רואה: גבר כבן שלושים, מעט שיבה זרקה ברוותיו; יש לו אף, עינים, אגנים.

אז מה כל כך מוזר? שום דבר. למרות שלרגע הפליא אותי שלמלצר יש משהו יותר משתי נדים להגיש ארוחת צהרים, לטל את התשלום ואת התשר. מה שמוזר יותר: שמתני לב שיש לו הבעת פנים עצובה.

- לא ישנת מספיק או שאתה שתיי? – שאלתי בנימה מפיסת.

י.א.א. קורצאק קורצאק
 ישראל תפרא קורצאק

- לא, אדוני, אשתי חולה.
- מה זאת אומרת אשתי?
- אשתי חלטה, אדוני.
- יש לך אשה?
- כן, אדוני, ושני ילדים, ועכשו בדיוק בא השלישי.
- מה תגידו, רבותי: למלצר יש לא רק אף, עינים ואזנים, אלא גם אשה. נו, שיש לו אזנים - זה לא מפליא: הוא צריך לשמע כשמצלצלים להזעיקו. שיש לו אף ועינים, גם את זאת אפשר לקבל. אבל לעזאזל, למה לו למלצר אשה וילדים, ואיך בכלל הם הגיעו אליו? החלטתי להבהיר את הדברים.
- אתה אומר שיש לך אשה וילדים? ואיך מצאת לך את האשה הזאת?
- אה, הבן אדם התאהב, התחתן, והנה - אתה יודע, אדוני, איך זה? ...
- אני יודע; כן, אני יודע בודאי שאני יודע, אבל... התאהבת, אתה אומר?
- אה, מה יש לדבר.
- רגע, רגע. אני סקרן לדעת... מה אמרת לה כשהתאהבת? קראו לו.
- שמע, תבוא הנה אחר כך.
- אני מתבונן... מתבונן. פוקח את עיני לרוחה. אותו מלצר, שום דבר לא השתנה.
- שמע, ידידי - אני ממשיך לחקר אותו - כמה זמן אתה אחרי החתונה?
- תשע שנים.
- אה... ואתה אומר שיש לך ילדים?
- יש לי. הבן כבר בן שש, הילדה בת ארבע, נו וזה שיהיה עוד מעט.
- אה... נו, הם בודאי מלצרים, מה?
- מה פתאום? קודם כל הם עוד קטנים מדי. שנית, אני מעדיף שיהיו כל מה שהם רוצים, ורק לא במקצוע הזה.
- איך זה "לא במקצוע הזה"? מה הם צריכים לעשות?
- אני לא יודע. הבן לומד בראון...
- לומד, אתה אומר?
- כן, כבר מחבר את האותיות. יש לו מורה טוב.
- לבן שלך יש מורה? על מה אתה מדבר?
- ארבעה זלוטים ועשרים גרושים עולה לי בחודש.
- הכפית נשמטה מידי ונפלה בצלצול על לוח השיש של השלחן.
- חכה רגע... מה עוד רציתי לשאל אותך? ... אה... נו, ואיך הילדים קוראים לך?
- איך הם צריכים לקרא לי? קוראים לי: אבא.
- ידידי, אמר לי כמה משפטים. למשל כשהם רוצים משהו, איך הם אומרים?
- איך לפעמים: "אבא, תקנה לי", או "אבא בבקשה".

- מְלַצֵר! חֲשֹׁבוֹן, לְכָל הַרוּחוֹת! אֶתְהָ חֲרַשׁ אוֹ מָה?

שוב קראו לו.

ישראל קורצאק קורצאק
اسرائيل تقرا كورتشاك

התגלית החדשה הדהימה אותי כל כך, שבינתיים כל הענין הזה לא נראה לי מצחיק. וכבר אז צפּוּ במוחי הרעיון שְׂמֻלְצֵר בכל מקרה הוא בן אדם. אף לעולם לא הייתי מעז להתחלק עם מישהו בהזיה המוזרה הזאת...

למחרת שאלתי מה שלום אשתו. היא מרגישה יותר טוב. הנולד הוא בן. כל הלילה ישב לידה. עכשו אמו מחליפה אותו. תגלית חדשה: למלצר יש אָמָא. וְזֶה לא הסוף. אָמָא שלו קוראת לו: "בני" או "בן". הלאה: למלצר יש קרובי משפחה, מכרים וידידים.

בהמשך נודע לי שהוא חושב שְׂלֻקוֹחוֹת אַחָדִים הם אָנָשִׁים חֲסָרֵי נִימוּס; לא פעם היה מעדיף לותר על דמי השתייה [טיפ], ורק שלא יעליבו אותו; שְׂלֻפְעָמִים נמאס לו כל כך עד שהיה רוצה לזרק הכל לכל הרוחות, אָבֵל הוא אינו יכול, מפני שיש לו ילדים; הוא קרא את "באש ובחרב" של סינקביץ' בעצמו, ולילות שלמים לא ישן ולא היה מסוגל לעשות שום דבר במשך היום. עד כדי כך השתלטו ההרפתקאות האלה על מחשבותיו; הוא חושב שהעתונות מקדישה מעט מדי מקום לבעיות אחרות, ויותר מדי לבעיות אחרות; הוא מגנה את לואיזה שעזבה את הילדים בשביל איזה גנדרן; הוא לעולם לא היה סולח לה אפלו אלו היה בעלה; הרבה פעמים לא נעים לו להגיש כל מיני מטעמים, מפני שהוא יודע את סודות המטבח של מעבדו; שיש תככים בין המלצרים; שהמצב רע אצלנו בגלל הבורות; אם היה לו הון קטן להשקיע, היה קונה לו מעגילות [מכשיר לגיהוץ סדינים] והיה חי לו בשקט.

אחרי שנודעו לי דברים רבים כל כך במשך שלושה ימים התחלתי להסיק מסקנות מן החומר שניאסר. דבר ראשון הבנתי ש:

מלצר יכול להיות נשוי, אב ילדים או שניהם גם יחד – באמות ידעתי זאת עוד קדם לכו, אבל איכשהו זה אף פעם לא עלה בדעתי. שְׂלֻמְלַצֵר יש אָם, אָב, שְׂיֻכּוֹלִים להיות לו אחים ואחיות, ובכלל קרובי משפחה, וְזֶה הלא מובן מאלי. מלצר יודע לקרא, זאת קל לנחש, שהרי הוא מגיש את העתונים הנדרשים, כותב חשבונות על המפה וכדומה, היה מסוגל לקרא "באש ובחרב" להתפעל. ברור לגמרי, שיש לו דעות משלו על אָנָשִׁים שהוא פוגש ועל מהמארגעות השוטפים. לא קשה להניח, שְׂמֻלְצֵר יכול להיות בעל אינטליגנציה, אחרי שמעינים בתולדות חייהם של אָנָשִׁים מִפְּרָסְמִים, שהורי רבים מהם לא היו עורכי דין, לא נמנו עם מבחר הנער, לא היו לבלרים או בעלי אינטליגנציה וכיוצא באלה. זה שְׂמֻלְצֵר יכול לאהב את אשתו ואת ילדיו, ואפלו להיות עצוב כְּאִשֶׁר אשתו חולה, אָנָחְנוּ יודעים מרוֹמָנִים, מספורים ושירים, ומידיעות קטנות המתפרסמות בעתונים. אנו יודעים שלא רק רופאים, מהנדסים, רוקחים, עיתונאים, רופאי שנים או סוחרים יודעים לאהב או לשנא.

לפיכך מלצר שהוא בעל מבנה פיזי וקני דמות חיצוניים ונפשיים אנושיים – הוא בן אדם; ואם הנחה זו לא תובס בוכיח – תוצאות השפעתה חיבות להיות, שְׂבִמְסָעֵדוֹת ובבתי קפה ליד לוחות עם הכתבת: "לא לירק על הרצפה" או "האורחים מתבקשים להסיר את מגבעותיהם" – יקבע לוח שיכתב בו: "מלצר הוא בן אדם".

אבל זהו צעד מסכן למדי. עוד תפתחו פה לשטן. ואם תברר בהמשך, שגם שליח הוא בן אדם, נהג, פועל שכיר-יום, שוער, עוזרת-בית, תופרת, זמרת שנסוגים ועוד? ... הדבר עלול להשפיע בצורה הרת אסון על מהלך החברתיים...

אין זה מענייני לפתר בעיה סבוכה כל כך. עברו עלי מספיק זעזועים עד שבעצמי התחלתי לפנות למלצר שלי במלים: "בקר טוב, בבקשה, תודה, להתראות". השקעתי בכך כוחות רבים והדבר עלה לי בבריאות: כפי שאומרים – ההרגל הוא הטבע השני של האדם.

